

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrť leta 50 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem sementišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Varujte se Slovenci najnovejšega preroka nemčurskega.

Prišli smo Slovenci do razpotja: ali jo kre-nemo za svojimi najboljšimi moževi, narodnjaki, da si priborimo popolno enakopravnost na slovenske zemlji, ali se pa svojim najlagodnejšim izrodkom nemškutarjem damo zapeljati, da nas zlasti nemški prišleci, tujci potlačijo in zadušijo. Slednje je tem nevarnejše v sedanjem času železnice, telegrafov, vsestranskega napredovanja, hitrega prometa, številnih javnih služeb, uradov itd. Pomenčenje vrši se hitreje kakor nekdanj. Samo v zadnjih 10 letih pozobali so Nemci in Lahi 54.000 Slovencev; kajti l. 1869 bilo nas je 1,196,000 duš, lani dne 30. decembra našli so nas samo 1,140.304. Pozgubilo se je torej med Nemce in Lahe vkup 55.896 Slovencev. Strahovita zguba. Če se temu v okom ne pride, iztrebljeni smo v desetletjih, ki se uže na prstih izračunati dajo.

Nazdatnejši pomoček zoper nemško in laško poveden je poslancev, dr. Vošnjaka, dr. Poklukarja in dr. Tonklija za državni zbor pripravljena jezikovna postava, da jo sklene. Po tej postavi dobimo v uradih Slovenci resnično in djanski one pravice, ki so nam v členu 19. osnovnih pravic uže zagotovljene. Vsak Slovenec bo na slovenskih tleh mogel z uradi slovenski občevati ustno in pismeno, slovenščina zadobi pravico uradnega jezika ter postane enakopravna nemščini in laščini. Nasledek temu bo, da bodo številni nemški in nemškutarski uradniki, advokati, notarji itd. pri nas ali se naučili pravilne slovenščine ali pa pobrali šila in kopita ter prostor in službo pustiti domačinom Slovincem. Ali to ni velik dobiček?

Jednake nasledke bo imela druga terjatev naših državnih poslancev; namreč naj se na gimnaziji v Celji in Mariboru za slovenske dijake priredijo za 4 prva leta slovenski oddelki, dokler se na podlagi slovenske materinščine, brez škode za svojo narodnost, in za pravilno razvijanje duševnih zmožnostij, naučijo nemški. Naposled še

tirjajo, da se na učiteljski v Mariboru prihodnji ljudski učitelji podučujejo v tistem jeziku, v katerem bodo kedaj deco učili t. j. v slovenskem, to pa brez zanemarjanja nemščine.

Zoper ove toliko pametne in pravične terjatve pa so sedaj naši narodni Judeži, renegati ali nemškutarji vsi po konci. Zvedeli so, da podpirajo slovenski župani svoje poslance s prošnjami, poslanimi državnemu zboru. Hipoma sklenejo temu zapreke delati. Najdrznejši med njimi, ptujski advokat dr. Mihelitsch, najnovejši prerok nemčurski, je skrpal prošnjo nemškutarsko in napisal pismo ter oboje dal tiskati. Sedaj dopošilja ovi tiskovini vsem občinskim predstojnikom, da prošnjo podpišejo in državnemu zboru odpošljejo.

Pismo in prošnja je vsa polna grdega zaničevanja Slovencev (imenuje nas le samo Wenden ali Windische). On zasramuje slovenski naš jezik trdeč, da ga sami ne umemo, psuje zlasti našo čestito duhovščino, češ, da iz dobičkarije in sebičnosti brani Slovence, in straši župane z najneumnejšimi rečmi. Zahteva pa v prošnji nemško in zopet nemško in še enkrat nemško. Vse ima pri starem ostati na gimnazijah, učiteljski in uradih; k večjemu se naj to prenaredi, da se boče v ljudskih šolah še več nemčurili, kakor bi vsak bil uže sit in bogat in zveličan, če par nemških besed jecljati zna.

Da je mnogim Slovincem treba nemško znati, to uvidamo narodnjaki vsi prav dobro. Ni nam treba Mihelitschevega brodenja čitati. Ravno ker to uvidamo, hočemo da se Slovenci pametno učijo nemški na podlagi svojega maternega jezika. Kajti le tako se nemški res naučijo, a ob enem nepokvarjeni Slovenci ostanejo. Mihelitsch kvasi, da, če se boče slovenski uradavalo, ne dobimo Slovenci nobenih posojil pri nemških hranilnicah. Prazen strah. Smo uže precej denarja nemškim „šparkasam“ znosili. Sedaj nam ni treba. Imamo lastnih posojilnic slovenskih v Mariboru, Celji, Mozirji, Ormoži, Ljutomeru itd. Da je še v Ptaji nimamo, je nekaj tudi Mihelitsch kriv.

Naposled straši župane z nekim kraljestvom

slovenskim, kar je močno abotno. Slovenci prebivamo enakopravni Nemcem v Avstriji, mogočnem cesarstvu, v katerem so nemški liberalci sami posameznim deželam, n. pr. Štajerskeji, pobrali nekdanje pravice. S tem so pokazali, da marajo za Štajersko le, če jihovim nakanam ugaja, sicer pa v Bismarkovino škilijo. Sedeži višjim sodnijam so se menjavali večkrat pa radi tega nihče ni hodil deželskih mejašev prestavljat. Pomenljivo je, kako Mihelitsch Slovence po svetu poganja, češ, naj se nemški učijo, da zamorejo z doma v tuje dežele. Se vé to želijo nemškutarji, da bi Slovenci inam se spravljali in Nencem prostora dajali. No, in tega ne storimo. Slovenci hočemo doma na slovenskih tleh živeti in spoštovani biti. Mi nismo kakšni cigani, krošnjariji ali kočevarji. Zakaj pa dr. Mihelitsch ne gre po svetu s trebuhom za kruhom? Nemški menda dosta zna. Zakaj čepi v Ptui in nadleguje Slovence. Naj gre med N-mce, ker že toliko gori za nemštvo. Slovenci ga ne bodedo nič pogrešali.

Toda kaj je storiti sedaj slovenskim županem? Nič druga kakor to, kar je vrli župan v Lembahu nad Mariborom storil. Ta je pograbil Dr. Mihelitschevo pismo in prošnjo, jej napisal popotni list: Wird nicht angenommen (se ne sprejme) in poslal v Ptuj nazaj. Jednako naj storijo vsi župani. Ptujsko grdo črčkarijo treba vrči pod klop. Vendar to še ni vse. Narodne občine naj se potrudijo slovenske prošnje podpisati in jih poslati na Dunaj, da naši poslanci leži zmagajo!

Kako uboge koroške Slovence v šolah ponemčujejo.

(Govor državnega poslanca dr. Vošnjaka v drž. zboru.)

II. Na ta deželnega šolskega sveta odgovor, kateri je došel knezoškofjskemu ordinarijatu, je knezoškofjski ordinarijat v Celovci se čutil primoranega, da je poslal rekurz na ministerstvo. Takrat bil je pokojni Wiery nadškof Koroški. Bil je Nemec, prinčil se je stoprv v moškeje starosti slovenščine, uvidevši, da mora znati jezik, če kot škof dežele slušbuje, tem bolj, če hoče biti škof v škofiji, v katerej je skoro tretjina prebivalstva slovenščino kot občevalni jezik naznala. Pri zadnji ljudske štetvi je namreč v Koroški od skupnega prebivalstva 102.252 oseb slovenščino, 241.585 oseb nemščino kot občevalni jezik naznalo.

Knezoškofu Wieryju se niso mogle ni simpatije za Slovence, ni antipatije pripisavati, simpatije le v toliko, v kolikor mu je bilo vse prebivalstvo simpatično, ker se je čutil višjim pastirjem v velikej občini, v katerej živita dva roda z raznima jezikoma, in vedel je, da zahteva njega vera, da za oba roda na enak način kot vrhovni pastir skrbi. Papeška kurija pri zadnji prezentaciji nij ozir jemala na potrebuo znanje

jezika. Meni se je nekoliko čudno zdelo, sicer pa naj zdanji škof poravna to s svojo vestjo, če more kdo biti škof v deželi, ki ne umeje jezika tretjine svojih dijecezanov. Pokojni knezoškof Wiery se je, kakor rečeno, potegnil za svoje katehete, da si je bil Nemec in mu ni daleko nij prišlo na misel, Nemcem delati krivico. Poslal je dobro utemeljen rekurz ministerstvu, katero je takrat vodil minister Stremayr; v tem pravi mej drugim (bere): „Omenjena skupna vloga, katero niso samo skoro vsi učitelji verouka na slovenskih šolah, marveč, kakor omenjeno, tudi drugi duhovniki, priznani šolski prijatelji in vzvišeni nad vsako sumnjo narodne prenapetosti, podpisali, poslala se je deželnemu šolskemu svetu in ima le namen, da se potrebno ukrene glede uspešnega poučevanja v veroznanstvu.“ On navaja iste uzroke, kakor katehetje, in izraža svoje začudenje o tem, da se deželni šolski svet ni oziral na utemeljene pritožbe katehetov. V tej vlogi pa je uže nekaj zelo tehtnih opazek, katere jasno označujejo šolske razmere v Koroški. Glasi se tu mej drugim (bere): „Želja slovenskih občin po upeljavi šole obiskajočih otrok v nemščino je oziroma na tukajšnje razmere, osobito na jezikovno mejo, popolnem opravičena. Tudi v skupnej vlogi podpisani duhovniki priznavajo opravičenost tega zahtevanja in si dovoljujejo staviti predloge, ki se jim zdé primerni, da se to doseže. Proti čemer pa podpisani ordinarijat v interesu šole, kakor tudi, in to posebno, v interesu verouka in po tem pouku pogojene pravne omike slovenske mladine ugovarja in ugovarjati mora, so nepristojna zahtevanja kričočev v večini slovenskih občin glede nemškega učnega jezika in prevelike voljnosti, s katero se ta zahtevanja izpolnjujejo. (Čujte! na desnici.) Žal, da je neovrgljiva resnica, da ti občinski zastopniki smatrajo šolo učilnico jezikov in žrtvujejo vso realno omiko svojih otrok, če jim le ostane kot plod mnogoletnega obiskovanja šole to, da se navadijo nemški lomiti.“ (Čujte! ču te! na desnici.) Tako govoril je nemški knezoškof, kateri je dobro poznal svoje prebivalstvo, ki je vsako leto v slovenskih župnijah birmoval, sam pridigoval, h kateremu je lahko prišel vsak Slovenec in kateri nij bil toliko vnet za slovenščino, da bi bil z vsakim Slovincem slovenski govoril, marveč stoprv potem, ko je nemški govoril, če dotičnik nij znal nemški in arpenting ga prosil.

To je vendar tovrstna, kateremu gre sodba o tej zadevi, in on je po ekel uničevalno sodbo o šolskih razmerah in žji jednem zelo slabo o onih kričočih, ki hoté te ji mere ohraniti. Knezoškof Wiery pravi dalje (bisp): „Kakor se iz navedenih dejanj neovrgljivo ni e sklepati — manjka slovenskim občinam, práv za prav njihovim govornikom, skoro skozi in skozi izpoznanje in razumljenje naloge ljudske šole, in da se v to pojasnovanje vmešavajo duhovniki, se bode morda šolskim uradom zdelo predrzno.“ Istinito, v onej libe-